

Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

2-ге видання

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано

*Міністерством освіти і науки України
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2010

УДК 159.9(075.8)
ББК 88.8я73
Д 84

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 14/18.2-691 від 17.03.2006)*

Рецензенти:

Чепелєва Н. В. — доктор психологічних наук, професор, заступник директора Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, м. Київ;

Кутіщенко В. П. — кандидат психологічних наук, доцент, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м. Київ;

Кисіль О. П. — кандидат психологічних наук, доцент, Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський.

Дуткевич Т. В., Савицька О. В.

Д 84 Практична психологія: Вступ до спеціальності. 2-ге вид. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 256 с.

ISBN 978-611-01-0063-2

У навчальному посібнику розкриваються теоретико-методологічні засади практичної психології, законодавчо-правові та нормативні основи діяльності практичного психолога у різних сферах соціальної практики, вимоги до діяльності й особистості практикуючого психолога.

Рекомендується студентам психологічних спеціальностей, а також практичним психологам та всім, хто цікавиться прикладними аспектами психології.

УДК 159.9(075.8)
ББК 88.8я73

ISBN 978-611-01-0063-2

© Дуткевич Т. В., Савицька О. В., 2010
© Центр учбової літератури, 2010

Зміст

ПЕРЕДМОВА 6

**Навчальна програма курсу «Вступ до спеціальності:
Практична психологія»** 8

**МОДУЛЬ 1. Соціальні та правові умови розвитку практич-
ної психології** 17

Тема 1. Місце психології в системі людинознавства. 17

Тема 2. Структура та основні проблеми прикладної психології ... 30

**Тема 3. Міжнародні та регіональні документи про права лю-
дини.** 42

**Тема 4. Законодавчі акти України про соціально-психоло-
гічну службу** 48

**ЗАКРІПЛЕННЯ І КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ ПО МОДУЛЮ 1. Соці-
альні та правові умови розвитку практичної психології** 56

**МОДУЛЬ 2. Професія практичного психолога та її особливос-
ті в різних сферах суспільної практики** 58

Тема 5. Характеристика професії практичного психолога 58

Тема 6. Особистість практичного психолога 70

**Тема 7. Психологічна служба промислових підприємств та
організацій малого бізнесу.** 79

Тема 8. Психологічна служба системи освіти 86

**ЗАКРІПЛЕННЯ І КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ ПО МОДУЛЮ 2: Про-
фесія практичного психолога та її особливості в різних сфе-
рах суспільної практики.** 93

МОДУЛЬ 3. Види діяльності практичного психолога 97

**Тема 9. Основні види діяльності соціально-психологічної
служби: просвітницько-пропагандистська, профілактична** 97

Тема 10. Основні види діяльності соціально-психологічної служби: психологічне консультування	104
Тема 11. Основні види діяльності соціально-психологічної служби: психодіагностична робота і психологічна корекція . . .	111
Тема 12. Загальна характеристика психотерапії як складової практичної психології.	121
Тема 13. Характеристика основних напрямів психотерапії . . .	126

ЗАКРІПЛЕННЯ І КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ ПО МОДУЛЮ 3: Види діяльності практичного психолога	133

Програмоване опитування до курсу «Вступ до спеціальності: Практична психологія»	143

ПРАКТИКУМ	150

ЧАСТИНА I. Діагностика професійно важливих якостей практичного психолога	152

<i>ЗАНЯТТЯ 1.</i> Тема: Визначення професійної спрямованості особистості.	152

<i>ЗАНЯТТЯ 2.</i> Тема: Професійна мотивація обрання фаху психолога	157

<i>ЗАНЯТТЯ 3.</i> Тема: Особистісні чинники професійної діяльності	162

<i>ЗАНЯТТЯ 4.</i> Тема: Визначення професійних здібностей психолога	168

<i>ЗАНЯТТЯ 5.</i> Тема: Діагностика соціально-перцептивних здібностей психолога Експрес-діагностика емпатії	173

ЧАСТИНА II. Формування якостей особистості, професійно важливих для практичного психолога	180

<i>ЗАНЯТТЯ 1.</i> Тема: Формування цілеспрямованості та навичок планування	180

<i>ЗАНЯТТЯ 2.</i> Тема: Розвиток професійних навичок слухання і розуміння партнера	184

<i>ЗАНЯТТЯ 3.</i> Тема: Професійні навички поведінки в емоційно напружених ситуаціях	192

<i>ЗАНЯТТЯ 4.</i> Тема: Формування навичок співпраці, роботи у групі	196

ДОДАТКИ

<i>ДОДАТОК А.</i> Загальна декларація прав людини.	201

<i>ДОДАТОК Б.</i> Європейська соціальна хартія	207

<i>ДОДАТОК В.</i> Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти.	211

<i>ДОДАТОК Д.</i> Конвенція про права дитини	214
<i>ДОДАТОК Е.</i> ПОЛОЖЕННЯ про психологічну службу системи освіти України	229
<i>ДОДАТОК Ж.</i> Нормативи чисельності практичних психологів дошкільних навчальних закладів; працівників центрів практичної психології, практичних психологів професійно-технічних училищ, загальноосвітніх шкіл I-III ступенів	236
<i>ДОДАТОК К.</i> Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів	238
<i>ДОДАТОК Л.</i> Кваліфікаційна характеристика посади психолога.	243
<i>ДОДАТОК М.</i> Етичний кодекс практичного психолога.	245
Основна література	252

Передмова

Стрімкий розвиток сучасного суспільства спирається на високорозвинені технології, що висувають чимдалі складніші вимоги до людини як їх суб'єкта. Як наслідок — хвиля інтенсивного розвитку практичної психології, одним з напрямів якого є підготовка відповідних фахівців у вищих навчальних закладах. Навчальний курс «Вступ у спеціальність», який викладається для майбутніх практичних психологів (як правило на першому курсі), відіграє важливу роль у їх професійному становленні. Проте методичне забезпечення викладання цього предмету є недостатнім, що у поєднанні із явищем бурхливого накопичення знань сучасною психологічною наукою обумовлює актуальність підготовки нових навчальних посібників з цієї проблематики.

Представлений посібник є однією зі спроб поширення знань про діяльність практичного психолога в різних сферах соціальної практики. Навчальний посібник за структурою відображає модульну побудову навчальної програми курсу, розраховану на 108 год. Зміст лекційного курсу висвітлює основні теоретичні питання навчальної дисципліни, що сприятиме формуванню в студентів цілісного та точного уявлення про професію практичного психолога, її основні завдання та умови їх реалізації. Теоретична частина містить три змістових модулі: 1. Соціальні та правові умови розвитку практичної психології; 2. Професія практичного психолога та її особливості в різних галузях; 3. Види діяльності практичного психолога. До кожного з модулів подається матеріал до закріплення та контролю знань, отриманих студентами при вивченні теоретичних питань.

Читачі посібника також мають можливість скористатись практикумом, розрахованим на 28 годин і спрямованим на створення умов для професійного самовдосконалення студентів шляхом діагностики індивідуального рівня розвитку професійно важливих якостей та навчання прийомам тренінгової роботи над їх формуванням.

У Додатках студенти зможуть знайти основні нормативно-правові документи, які регламентують діяльність практичного психолога. Завершується зміст посібника списком використаної та рекомендованої літератури.

Така побудова посібника, на думку авторів, робить його зручним для організації як викладання навчального курсу «Вступ до спеціальності», так і для самостійного опрацювання студентами необхідного матеріалу і самоперевірки знань.

У процесі написання посібника були використані розробки вітчизняних авторів Г. С. Абрамової, І. В. Дубровіної, Р. В. Овчарової, В. Г. Панка, Н. В. Чепелевої, Н. І. Пов'якель, О. Ф. Бондаренка та ін.

Навчальний посібник може бути використаний при підготовці практичних психологів до діяльності в різних сферах соціальної практики.